

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо уточнення
кваліфікуючих ознак, пов'язаних із воєнним або надзвичайним станом,
деяких кримінальних правопорушень проти власності»
(реєстр. № 9508 від 18.07.2023 р.)*

Законопроект розроблено з метою «забезпечення однозначності, ясності та належної юридичної визначеності законодавчих норм, за допомогою яких сформульовано пов'язані із воєнним та надзвичайним станами кваліфікаційні ознаки деяких кримінальних правопорушень проти власності; єдності правозастосовної практики; зменшення корупційних ризиків; належної систематизації норм Кримінального кодексу України (далі – КК України); належної індивідуалізації покарань; дотримання принципів верховенства права у КК України».

Проектом пропонується уточнити кваліфікуючу ознаку злочинів, передбачених частинами четвертими статей 185, 186, 187, 189, 191 КК України, виклавши її у такій редакції: «з використанням умов воєнного або надзвичайного стану».

Визнаючи необхідність удосконалення підстав кримінальної відповідальності за правопорушення проти власності, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Одним із показників ефективності закону про кримінальну відповідальність є його стабільність, що, з одного боку, засвідчує прогнозованість політики держави у сфері протидії злочинності, оскільки створює умови для належного опанування працівниками правоохоронних та судових органів основних законодавчих приписів і формування на цій підставі відповідної практики застосування норм КК України, а з іншого – надає можливість кожному громадянину ознайомитися зі змістом законодавства про кримінальну відповідальність, а отже, бути обізнаним щодо того, якими заходами кримінально-правового впливу забезпечується його безпека, захист законних прав та інтересів.

Законом України від 3 березня 2022 року № 2117-IX внесено зміни до КК України та доповнено частини четверті статей 185 (Крадіжка), 186 (Грабіж), 187 (Розбій), 189 (Вимагання), 191 (Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем) новою кваліфікуючою ознакою: «вчинення в умовах воєнного або надзвичайного стану».

Після доповнення Законом № 2117-IX суди першої та апеляційної інстанцій однаково підійшли до застосування таких норм матеріального права, формуючи у цьому контексті єдину правозастосовну практику. Правову позицію щодо оцінки крадіжки, вчиненої в умовах воєнного стану (ч. 4 ст. 185 КК України), відповідно до якої кваліфікуюча ознака «вчинення злочину в умовах воєнного стану» не є тотожним поняттям до обставин вчинення злочину із використанням умов воєнного стану, висловив Касаційний кримінальний суд,

зокрема в ухвалі від 17 січня 2023 року (справа № 404/3367/22, провадження № 51-207ск23)¹.

Як видно з даних Єдиного державного реєстру судових рішень, така позиція Касаційного кримінального суду також є сталою, оскільки неодноразово переглядаючи судові рішення щодо осіб, засуджених за різні злочини із кваліфікуючою ознакою «вчинення злочину в умовах воєнного стану», суд не ставив під сумнів правильність кваліфікації дій винних осіб за цією ознакою (ухвали від 23 листопада 2022 року у справі № 466/1973/22 та від 5 грудня 2022 року у справі № 175/965/22; постанова від 2 березня 2023 року у справі № 477/378/22)².

Доповнення статей 185, 186, 187, 191 КК України зазначеною кваліфікуючою обставиною зумовило поширення практики судів призначати покарання за найнижчою межею позбавлення волі, передбаченою санкціями частин четвертих цих статей, а у разі призначення покарання за крадіжку у виді позбавлення волі на строк п'ять років – звільняти від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК України³.

Законодавче визначення всіх без виключення крадіжок (незалежно від розміру заподіяної шкоди) як таких, що вчинені в умовах воєнного стану, є проявом надмірності кримінально-правового регулювання, зокрема, через суворість санкції частини четвертої статті 185 КК України. Так, особі, яка вчинила крадіжку, наприклад, пари взуття із пошкодженого приміщення, може бути призначено покарання у виді позбавлення волі на строк від 5 до 8 років.

Відповідно до пункту 11) частини першої статті 67 КК України вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій є обставиною, що обтяжує покарання. Обставини, які обтяжують покарання, є складовою (критерієм) загальних засад призначення покарання, які суд враховує та за допомогою яких досягається принцип індивідуалізації, гуманності та справедливості покарання. Ці обставини у кримінальному праві не беруть участі в утворенні нових складів злочинів, а лише посилюють міру покарання в межах санкції статті Особливої частини КК України.

Кваліфікуюча ознака «в умовах воєнного стану» у частинах четвертих статей 185–187, 189 та 191 КК України має однакову правову природу із обтяжуючою покарання обставиною, зазначеною у п. 11 частини першої статті 67 КК України («вчинення злочину з використанням умов воєнного стану»).

Таким чином, з огляду на тотожність змісту поняття воєнного або надзвичайного стану як кваліфікуючої ознаки та обтяжуючої покарання обставини, задля дотримання принципу економії кримінально-правової репресії та справедливості кримінальної відповідальності така ознака у правопорушеннях проти власності може бути декриміналізована, а вчинення кримінального правопорушення проти власності з використанням воєнного або

¹Єдиний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108423835>

² Там само. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Page>

³ Вплив обтяжуючих обставин на ступінь тяжкості кримінальних правопорушень проти власності. URL: <https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/1/1-2023-222-227.pdf>

надзвичайного стану буде враховуватися судом при постановленні обвинувального вироку як обставина, що обтяжує покарання.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.